

Veckans växt v. 30 2010

Afrikas blå lilja (*Agapanthus praecox* Willd.)

Agapanthus betyder kärleksblomma, från grekiska *agape*, kärlek, och *anthos*, blomma. "Ett egendomligt namn syftande på den himmelska kärleken, ty dessa växters blommor äro blå eller vitblå och alldeles icke djupt röda, som väl är den jordiska kärlekens färg", skriver Axel Holzhausen i sin bok *Våra växter och blommor inomhus* (1924). Afrikas blå lilja (*Agapanthus praecox*), var då och är fortfarande en dekorativ och välkänd växt som ofta ses i stora krukor på terrasser och i trappuppgångar.

Arten beskrevs 1809 och har haft flera botaniska namn: *Agapanthus africanus* auct. non L., *A. orientalis* F.M.Leight. och *A. umbellatus* auct. non L'Hér. Afrikas blå lilja är en flerårig ört med långa ljusgröna blad och höga vajande stänglar med liljelika, doftlösa blommor samlade upptill i runda flockar. Andra svenska namn är kärlekslilja och flocklilja. Det kraftiga rotsystemet fordrar en plantering i stora rymliga krukor där den kan stå orubbad i flera år. Vid omplanteringen bör man vara aktsam om rotsystemet. På sommaren vill växten stå på en luftig, solig och varm plats med riklig tillgång på näring. Vintertid vill den ha relativt torrt och svalt, 5-10°C.

Släktet *Agapanthus*, som beskrevs 1788, var länge placerat i liljefamiljen. Men så fördes det till amaryllisfamiljen, flyttades sedan till lökfamiljen, så tillbaka till amaryllisfamiljen och nu utgör släktet en alldeles egen botanisk familj, *Agapanthaceae*. Botaniker har haft och har fortfarande problem med att klassificera släktet som idag består av sex arter.

Agapanthus praecox är en extremt variabel art som delas in i tre underarter, *ssp.praecox*, *ssp. orientalis* och *ssp. minimus*. Växten bildar ruggar eller tuvor där varje enskild planta har 6-20 blad. Bladen är remlika och kan vara smala eller breda, korta eller långa med en spetsig eller trubbig ände.

Agapanthus africanus växer under andra klimatbetingelser än *A. praecox*. Bägge arterna är gröna året om men *A. africanus* vill ha heta varma somrar samt regniga vintrar och anses allmänt vara mycket svårödlad. Arterna inom släktet korsar sig lätt, vilket resulterat i ett stort antal sorter. Merparten av de Afrikas blå liljor som genom åren har funnits i odling är troligen hybrider eller sorter av *A. praecox*.

I Sydafrika har växten använts för olika ändamål. Gravida Xhosa-kvinnor bär halsband gjorda av rötterna för att föda starka och friska barn. Zulu-folket använder agapanthus i den traditionella medicinen för att bota exempelvis hjärtsjukdomar och förkylningar. Det finns också råd om att lägga blad i vandrarkängorna för att skona fötterna eller så kan trötta fötter under en halvtimme svepas in i

blad. Agapantus innehåller flera saponiner och sapogeniner, ämnen som bland annat har antiinflammatoriska egenskaper.

Text: Anita Ireholm, Programmet för odlad mångfald